

יול ע"י רשת כוללי יום השישי

"יוסף הצדיק" - פעולת צדיק

ע"ש מהרי"ץ זקוק ל-גאון רבני תימן ותפארתם ולע"נ מארי יוסף מתי בן אהרון עומסי זצ"ל בנשיאות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א מוסק עדת תימן

ובראשות הרה"ג יוסף צברי שליט"א

רב ק"ק "מקום מקדש" ומו"צ פעולת צדיק

מרכזי-אלעד ביהכנ"ס "מקום מקדש" רח"ר יוסף קארו 7126272.5-05210520סניף - נתיבות ביהכנ"ס "בית מהרי"ץ והרש"ש" שכונת שלום בוניך 9948159-08

ש"רש המנהג

מדברי מרן הגאון

רבי יצחק רצאבי שליט"א

"הכנה לימי הספירה"

בליל הסדר, מנהגינו, להוסיף בתוך הקידוש את הפיוט תרומה הבדילנו, {ומה דלא חשיב הפסק, יעוין בעץ חיים שם, ואגדתא דפסחא פע"ח ס"ק מ"ה}, וכתב מהרי"ץ בעץ חיים ח"ב דף ט' עמוד א' וז"ל: "תרומה- על שם קודש ישראל לה' {ירמיה ב' ג'} כי התרומה נקראת קודש, שהזר האוכלה חייב מיתה, כן ישראל אוכליו יאשמו, ולזה הענין לחייב אוכליו, קראם תרומה". עכ"ל. דהיינו שמהרי"ץ דימה את ישראל לתרומה, וכמו שזר האוכל תרומה חייב מיתה, כן האוכלים והמציקים לישראל יאשמו להתחייב מיתה.

ומה דנקט הפסוק {ירמיה שם} "כל" אוכליו וכו', יש להבין מה בא לרבות, וראיתי בספר חושב מחשבות {סוף מסכת ברכות ד"ה וזוה} שכתב, כמו שלזר אסור לאכול תרומה, ואפילו כהן שנטמא אסור לו לאכול קודם שיטבול ויעריב שמשו, כן עם ישראל הנקראים תרומה, כל אוכליו יאשמו, לא רק אם אומות העולם אוכלים לישראל {עושים רעה} יאשמו, כי אם "כל" אוכליו, שגם ישראל האוכל את חבירו ועושה לו רעה, גם כן בכלל עונש זה, ע"כ. ודברי פי חכם חן.

ומזה נקח מוסר השכל, לימי ספירת העומר הבאים עלינו לטובה מליל שני דפסח, לכבד איש את רעהו ולייקר את הזולת, היפך תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה לזה, ומתו כולם מפסח ועד פרוס עצרת, וזאת כמובן, לפי רוח מדרגותיהם, שהקב"ה דקדק עמהם כחוט השערה.

ובעצם כאן יש לשאול, שהרי בשבועות קיבלנו את התורה, שעליה נאמר {תהלים י"ט ט'} פיקודי ה' ישרים משמחי לב. א"כ היה מן הראוי,

שבזמן הזה שבן פסח לעצרת שהוא לפני מתן תורתנו, יהיה הוא זמן של שמחה, והנה דוקא בתקופה זו אנו מתאבלים על תלמידיו של ר"ע? **והתשובה** היא, דרך ארץ קדמה לתורה, דהיינו, ידועה השאלה מדוע ענין המידות אינם כתובים בתורה, כגון: איסור לכעוס, ולהתגאות, שהרי לא מצאנו דברים אלו בתרי"ג מצות, אמנם לדעת הרמב"ם בהלכות דיעות {פרק א' הלכה ה'} משמע שהוא דאורייתא, והוא נכלל בכלל "והלכת בדרכיו" מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', אבל גם לשיטתו אינו כתוב מפורש.

אלא כותב המהרח"ו שהמידות הם השורש וההקדמות לתורה, וזה שבאו חז"ל ללמדנו, שהרי מדוע מתו תלמידיו של ר"ע, על שלא נהגו כבוד זה לזה, א"כ למדנו מכאן שדרך ארץ קדמה לתורה. ומסתבר שזהו הטעם שקבעו חז"ל ללמוד פרקי אבות ומשלי בין פסח לעצרת, שהוא ענין של הכנה לקבלת התורה. ורואים כן ברמב"ם שסידר את הלכות דיעות לפני הלכות תלמוד תורה.

לכן בתקופה זו יש לנו לתת את ליבנו יותר, לכבד את הזולת, ולאהוב כל אדם מישראל, ובודאי שצריך להיזהר מאד מלשון הרע ושנאת חנם, שע"ז נחרב בית המקדש השני, וא"כ זהו תיקונו. ויה"ר שבזכות דברים אלו נזכה להגיע מוכנים לקבלת התורה, ונזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, במהרה בירושלם הבנויה. אמן.

{מתוך כת"י של מרן שליט"א, שעדין לא יצא לאור}

דבר המערכת

זכתה קהילתנו ק"ק תימן, ונשתמרו בה מנהגים רבים אשר יסודתם בהרי קודש, מזמן התלמוד וקודם לו, ושלא כרוב תפוצות ישראל שעברו גלויות רבות, שגרמו בהכרח לשינויי מנהגים, בארץ התימן בה ישבו אבותינו מלפנים, מזמן חורבן בית ראשון לא הורקו מכלי אל כלי ולא יצאו ממנה, ולפיכך זכו לשמר את המסורת היהודית העתיקה והמדויקת.

בדורינו אנו, דור קיבוץ הגלויות, נטשטשו הגבולות בין העדות והקהילות, ומחמת כן גם מעלת המנהג נפגמה. פעמים שומעים אנו מפעם לפעם, מדוע יש צורך להקפיד על מנהג זה או אחר, די לנו כי נשמור את עיקרי הדינים. שאלות אלו ודומיהם, מחוסר הבנה וידיעה בהכרת ערך המנהגים באות. מי שיתבונן בדברי הפוסקים, יראה עד כמה החשיבו את את מנהגי ישראל, ועד כמה צריך להיזהר בכל מנהג אפילו הקל שבקלים.

בשו"ת "שמש צדקה" מרבי שמשון מורפורגו מחכמי איטליה {סימן י"א} כותב: "זכורני כשנשאל הגאון המפורסם מוריני יהודה בריאל ז"ל, מיחידי בית הכנסת אחת שבקהילה קדושה קסאל'י זה יותר מעשרים שנה, שהיו רוצים לבטל פיוט "שער אפרים", הוכיחם על פניהם במתק לשונו הך והתהור, והזהירם שלא לשנות מנהג אבותיהם... וסיפר לי שבהיותו עובר לפני התיבה בימי נוראים היה נזהר מאוד, שלא לשנות בדבורו ובניגונו אפילו אות אחת ממה שהורגל בו ההמון.... (היה) ירא וחרד מההיא זמרה"י טל, שהצדיק עליו את הדין שמתה ביתו ביום הכיפורים, על שאמר סליחה אחת שלא היו נוהגים לאומרה בקהל ההוא שהתפלל שם. {וראה זאת בשו"ת מהרי"ל הלכות יום כיפור}. וכתב המגן אברהם {סימן תר"צ סעיף יד} "כתב בשו"ת הרמ"א {ס' כ"א} בשם מהרי"ק {שורש קמ"ד} דאם נמצא מנהג באיזה פוסק, אין לבטלו אפילו בשעת הדחק, ואפילו יש במנהג צד איסור, אין לבטלו, ע"ש. {אמנם עיין שם בביאור הלכה שדחה דבריו}.

החתם סופר {שו"ת או"ח סי' נ"א} כתב: "לא ילעג עוד על מנהגי ישראל שנעלם טעמם ממנו, כי ממקור מים חיים הם נובעים, ורגיל אני לומר: כל המפקפק על נימוסינו ומנהגינו - צריך בדיקה אחריו! כי מי שתורתו אומנותו ויראת ה' תוחלתו, לא יתן להחטיא את בשרו". עכ"ל.

אם על מנהגים קלים נאמרו דברים אלו מגדולי ישראל בכל הדורות, כפיוטים וכדו', ואם על מנהגים שיש בהם חששות הלכתיים או שאין ידוע מקורם, על אחת כמה וכמה עלינו ללמוד להחשיב ולייקר את מנהגי אבותינו ק"ק תימן, שהם מנהגים יסודיים בעיקרי קיום המצוות והתפילות, ולא רק שאין בהם חששות הלכתיים אלא בקיומם מקיימים את עיקר ההלכה, ומקורותיהם אינם מתבססים על איזה ספר נדיר וכדו', אלא על דברי הגמרא והראשונים, מה שרבים בשאר העדות לא זכו.

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומוכפלת עלינו להודות למקום ברוך הוא, שזכינו להמשיך את השלשלת הקדושה של אבותינו ורבותינו הקדושים זצ"ל, ועלינו להחזיק בכל עוז במנהגי אבותינו, ולהעמידם חקר בדבריהם ומנהגיהם הקדושים, ויהי רצון שזכותם תעמוד לנו ולכל ישראל אכ"ר.

מקורות מנהגי אבותינו

מן הנלמד בכוללים

הרה"ג יוסף צברי שליט"א
רב קהילת חניכי הישיבות "מקום מקדש" אלעד

- בירור מנהג תימן בעטיפת הטלית -

מנהג אבותינו מימים ימימה היה להתעטף בטלית כאשר הטלית מכסה את רוב גופו מאחור, ושתי קצות הטלית הגיעו לב' צדדיו. מנהג העטיפה על הכתפיים היה שמור לחתנים בלבד. לא ידוע על מחוזות שנהגו עטיפה אחרת. מנהג זה, נהג בעבר בכל קהילות ישראל, והשתנה בצוק העיתים, כאשר כמעט כולם מתעטפים בנתינת הטלית על הכתפיים. כאשר עלו בני תימן לא", ראו את בני שאר הקהילות, וחלקם שינו את עטיפתם שתאים לשאר בני הקהילות. זקני תימן שחיים היום בימינו, מודים כולם שהם בעצמם שינו ובתימן לא התעטפו כן.

שליח קהילת תימן בירושלים לארץ תימן, רבי שלמה אלנדאף זצ"ל, כאשר הגיע לעיר רדאע והתעטף בטליתו על כתפיו, {כמנהג שראה שנהגו שאר העדות בי-ם} באו כל העיר לראות את הפלא, כיצד חכם תימני, מתעטף כמו "חתן". {מפי הגר"ע בסיס שליט"א בס' הידור עט"צ עמ' ס"ה}

גם מתמונות אין להביא ראיה. זקני, רבה של מדיד הג"ר יוסף חדד זצ"ל {נלב"ע בשנת תשכ"ה}, מופיע בתמונה מפורסמת תוקע בשופר בהר ציון כאשר צידי טליתו על כתפיו. כאשר שאלתי את סבתי האם כך התעטף בתפילה ענתה היא לי מיד, שעשה הוא כן רק ל"תמונה". כיו"ב שמעת על עוד כמה תמונות מפורסמות של חכמי תימן, {כדוגמת מאירי יחיא בסיס זצ"ל ועוד} שלנו נתנו את הטלית על כתפיהם שיראו כ"חתן".

מנהג זה הוא מהקשים לקיים, מחמת שבימינו רבים מתפללים בבתי הכנסת של שאר העדות, ומתביישים להיראות שונים.

במאמר זה, נסקור בקצרה את הראיות למנהגינו, המוכיחות כי כך היה מנהג העיטוף בכל קהילות ישראל עוד מזמן הגמרא, וכך היה המנהג הקדמון של קהילות אשכנז וספרד. עוד נוכיח כי רק בעטיפה זו מקיימים את עיקר מצות קיום עטיפת הציצית, ולא זולת זה. עוד נוכיח, כי אין בעטיפה זו שום חיסרון לענין של "ב' לפניה וב' לאחריה", ואדרבה, בעל העיטוף שהוא המקור לענין זה של שתיים לפניה ולאחריה, מורה בעצמו שאין להתעטף כל הכתפיים, וכדבריו פסקו הטור השו"ע להדיא.

תקותינו, כי כאשר יבוארו הדברים בהירות, יתחזקו בני תימן כמנהגינו זה, ויחזרו למנהג העיטוף הנכון והמקורי, אשר נהג בעבר בכל קהילות ישראל.

סוגיא זו נלמדה בכוללנו בעיון ובעמקות רבה במשך כמה חודשים. במאמר זה נביא רק את תמצית הדברים קיצור נמרץ לצורך הציבור הרחב, מבלי להיכנס לכל הדיונים והראיות בכל דבר ודבר אשר תרבה היריעה לצורכם.

א. הראיה מדברי הגמרא בברכות - צורת העיטוף לראשונים.

בגמרא בברכות מובא: "אני ראיתי את רבי שגיהק ופיהק, אבל לא היה מתעטף". ולכאורה מה הוא "לא היה מתעטף, הלא בתפילה מדובר? רש"י פירשו לענין אם נפלה הטלית, אבל כמה מהראשונים פירשוהו שלא היה מתעטף הוא בצורה שאינה ראויה לתפילה, והיא בנתינת הטלית על הכתפיים, וזה לשון ספר הבתים {שערי תפילה שער ז' הלכה י"ד}: "ויש מי ביאר שאסור להניח טליתו על כתפיו בשעת התפילה, מפני שזה קלות ראש, וצריך לעמוד בשעת התפילה בהכנעה יתירה" עכ"ל. הרי שנתנת הטלית על הכתפיים בשעת התפילה היתה נחשבת לא ראויה. כעין זה כתבו עוד כמה ראשונים, וז"ל ספר המאורות {בברכות שם}: "וגאון פירש שאינו מתעטף בו להגביה השוליים על כתפו, וכן המנהג בעת התפילה" עכ"ל. וכ"כ המאירי שם ז"ל: "יש שפי' פי' אחר שלמדנו ממנו שאין לאדם להגביה שולי הטלית ולהניחם על כתפיו בשעת התפילה כעין ששליח ציבור עושה בשעת קריאה בתורה" עכ"ל. הרי כדברי ספר הבתים הנ"ל, דלהגביה השוליים היינו קצות הטלית על כתפיו, הוי דבר ששללו אותו בגמ' בברכות בעת התפילה.

ב. הראיה מדברי הגמ' בב"מ - מנהג אשכנז הקדמון.

בגמרא בב"מ {כ"ח ע"א} מובא, כי כאשר אדם מצא טלית, ובאו לפניו שני אנשים שטענו על בעלות הטלית, וכל אחד נתן סימנים, אשר הדין הוא כי מסתכלים מי נתן סימנים שקשה לזהותם מבחוץ.

בדרך זו מביאה הגמ': "מדת אורכו ומידת רחבו - נתן למידת אורכו, דמדת רחבו, ישעורי קא משער לה, כד כסי לה מרה וקאי, ומידת אורכו לא משתער לה".

ביאור הגמ' הוא, שכאשר שנים באים ומביאים ראיה, האחד על מידת אורך הטלית ואחד על מידת רוחבה, הסימן המובהק הוא מידת אורכה. והטעם: שכאשר האדם עומד, ואורך הטלית פרוס על גופו {היינו כמנהגינו}, א"כ ניתן לשער את מידת רוחב הטלית, ויתכן שרמאי עמד מאחוריו ומדד את מידת אורך הטלית ואין הוא בעליה, אבל כשנתן את מידת אורכה, זה סימן מובהק, שהרי כאשר רוחב הטלית פרוס על גופו, נמצא שאורכה משתלשל לצדדים, ואין אפשרות לדעת את מידת האורך המדויקת לולי שהיה בעליה האמיתיים של הטלית.

כאשר הטלית נתונה על הכתפיים, המציאות היא הפוכה לגמרי, רוחב הטלית הוא החלק המקופל, שאינו נראה במידתו המדויקת למי שעומד מאחוריו, אבל אורך הטלית אדרבה, הוא החלק שנראה כלפי חוץ וניתן יותר לשערו. נמצא שבדברי הגמרא ישנה ראיה מפורשת שבזמן הגמרא התעטפו בטלית כמנהגינו.

כדברים אלו פסק השו"ע {חו"מ הל' אבידה ומציאה סימן רס"ח סעיף י"ב} וז"ל: "זה נתן מידת אורכה וזה נתן מידת רוחבה, יתן למי שנתן מידת אורכה, שמידת רוחבה אפשר לשערו כשהיה בעליה מתכסה בו" עכ"ל.

הגאון רבי וולק כ"ץ, הסמ"ע, המפרש הגדול של השו"ע בחושן משפט, {חי לפני כ-400 שנה} מביא בביאורו שם, כי באופן זה מתעטפים בני אשכנז בדורו וז"ל:

"שמידת רחבה אפשר לשערו - אבל לא מידת אורכה, דדרך גלימא וטלית שלהן שהיו מכסין בהן, היה רוחב הבגד לקומת איש ואורכו היה מעוטף סביבו, כדרך טליתות של

מצוה שלנו, ומשום הכי יכול לשער הרוחב על

גבי האיש, משא"כ האורך שהיה מעוטף ומכוסה" עכ"ל. מדבריו למדים אנו כי מנהג אשכנז הקדמון היה באופן עטיפת הטלית כמנהג תימן. {ראיה נפלאה זו לא הביא בס' עטי' ציצית כהלכתה, ורמזתיה לראשונה בשו"ת לשבטין}

על טענה זו אין להשיב כי טלית הכוונה לבגד ולא לטלית של מצוה, מכמה טעמים: א. בזמנם הלכו עם הטלית של מצוה כל היום, ולא רק בזמן התפילה, והטלית עצמו היתה הבגד. ב. לא מצאנו בשום מקום כי לשון טלית בגמרא הכוונה רק בגד ולא טלית של מצוה, {אלא בד"כ זה כולל את שניהם}. ג. לשון הסמ"ע "טלית וגלימא" מוכיח נמי שאין חילוק ביניהם. {בענין זה עיין גם בדברי התורת חיים בב"מ שם, שגם משמע מיניה שכך נהגו באשכנז בדורו, הביאו גם הש"ך במקום}.

ג. הראיה מדברי הגמרא בשבת

בגמרא בשבת {קמ"ז ע"א} האריכו לברא כי מי שיוצא בטלית מקופלת על כתפיו בשבת, חייב חטאת, שהרי אינו לבוש בטליתו, אלא היא רק מונחת עליו שלא דרך לבוש או נוי, והוי כמשאוי. הגמ' מספרת בהמשך, כי רבי, יצא לרשות הרבים כאשר טליתו היתה מונחת לו על כתפיו, והעירו לו שדבר זה אסור. {לרש"י משמע דהוי מה"ת, ולמאירי רק מדרבנן}.

זהו לשון הגמ' שם: "כי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשהד והוי שני צידי טליתו מונחין על כתפיו אמר לפניו יהושע בן זירוז בן חמיו של רבי מאיר בוז לא חייב ר' מאיר חטאת אמר ליה דדקדק רבי מאיר עד כאן שלשל רבי טליתו".

כל הראשונים {רשב"א, ריטב"א, ר"ן {מובא גם בב"י}, מאירי, ועוד} מבארים את הקושי לכאורה שיש בגמרא, כיצד יתכן כי רבי יצא לרשות הרבים באופן האסור, בעוד שיש ברייתא מפורשת האומרת כי היוצא בטלית מקופלת חייב חטאת. לפיכך מבארים כולם כי מעשה אינו בטלית מקופלת כולה כל כתפיו, אלא בטלית

תמונה מבית הכנסת בתוניס, ובה נראים הציבור כשטליתותיהם משתלשלים מלפנים.

הבית יוסף בעצמו, שהביאו את דברי בעל העיטור וביאורו עליהם, מציין הוא כי בעת הברכה יש להתעטף באופן שכל הציציות הם לפניו, והיו ממש כמנהגינו, וז"ל: "ואפשר דהכי קאמר דרך העטיפה רחבה לקומת איש ונמצא ששתי ציציות נופלים לו מצד ימין ושתיים מצד שמאל".

אלא שכאן בהמשך דברי הטור ובעל העיטור, טעו רבים, כאשר הטור ממשיך: "ומחזיר ב' ציציות לפניו וב' ציציות לאחוריו שיהא מסובב במצות". מכיון שהמציאות של העיטוף שנתפשט כיום בכל המקומות הוא בנתנית הטלית על הכתפיים, מבין הקורא כי כעת, לאחר שהתעטף המתפלל בטלית כל גופו בעת הברכה, אז יתן הוא את טליתו על ב' כתפיו, ולא כאשר היא מסובבת את כל גופו, כדי לקיים את ה"ענין" של ב' לפניו וב' לאחוריו.

אלא שעל דרך זו יש להקשות כמה קושיות יסודיות: א. אם באמת עיקר קיום מצות ציצית היא בעיטוף כל גופו, כדי שתהא טליתו מכסה ומסובבת את כל גופו, וזאת כונת התורה במה שאמרה: "על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה", כיצד זה השאיר לכאורה בעל העיטור את עיקר המצוה וצימצם אותה רק לזמן הברכה, למשך כמה שניות, ולאחר זאת מבטל האדם בפועל את כיסוי הטלית סביבו ואת עיקר קיום המצוה, ועובר לקיים במשך כל התפילה רק את ה"ענין" שיהיו ב' הציציות לפניו וב' לאחוריו, שאע"פ שהביא הב"י מקורו מדברי הראשונים וכו', אינו אלא הידור בעלמא, וכי יבוא ההידור וה"ענין" לבטל את עיקר צורת קיום המצוה, יציבא בארעא וגוירא בשמי שמיא, ולא תהא כהנת כפונדקית? {קושיה זו אינה רק על בעל העיטור, אלא גם על הטור, הב"י והשו"ע שפסק ב' הלכות אלה בחדא מחתא}.

ועוד, אם באמת כונת הבית יוסף והעיטור, שבקיום ב' לפניו וב' לאחוריו היינו בנתנית הטלית על הכתפיים, ואם כן נהג הבית יוסף בעצמו, כיצד זה ציין הוא את הראשונים באו"ח סי' ש"א האומרים להדיא, שנתנית טלית על הכתפיים בשבת היא איסור ואין לצאת עמו, וכיצד לא העיר עליהם שבימינו נשתנה המנהג ומנהג כל ישראל להתעטף על הכתפיים כדי לקיים ב' לפניו וב' לאחוריה, וכי הוא בעצמו התעטף לא כפיח מה שכתב בהל' שבת?

ועוד יש לדקדק בלשון הטור והעיטור הנ"ל, שאחר שכתבו שמתעטף בטלית כל גופו, כתבו לשון "ומחזיר" ב' לפניו וב' לאחוריו. ידוע הוא, שלעולם לשון מחזיר אינה לשון עצמית, אלא היא פעולה משלימה, אם לקחת זאת אל דבר מסוים, לאחר מכן אתה "מחזיר" את הדבר לקדמותו ולמצבו הקודם. והנה, אם באמת כוונתם שיתעטפו על הכתפיים, היה עליהם לנקוט לשון "מקפל טליתו על כתפיו" כדי שיהא ב' לפניו וכו', ומה הוא לשון "ומחזיר" שנקטו?

מכל זאת נראה לומר דבר ברור, כי אכן מעולם לא נתכוננו בעל העיטור, הטור, והשלחן ערוך לצוות שיתעטפו בטלית על כתפיהם, שהרי דבר זה הוא חידוש עצום **ולא נזכר בשום פוסק שיתן הטלית על כתפיו בשעת התפילה** {מלבד גירסא אחת בדברי האר"י}, ואדרבה, מצאנו רק לשונות הפוכים, ששוללים מכל וכל התעטפות זו. והתעטפות זו נתחדשה רק בדורות האחרונים בשאר העדות, ואדרבה, יש לעשות מחקר גדול להבין כיצד התפשטה צורה זו, בעוד שכל הפוסקים בכל הדורות שללו אותה.

אלא, שפעם הטליתות היו קצרות יותר מהמצויות כיום, וממילא היה האדם רק "זורק" את הטלית על גופו, ונשאר כך מעוטף כל התפילה. מכיון שהטלית היתה קצרה לא היה צורך לקפל את צדדיה כדי שהציציות לא יגררו על הרצפה. **לצורה** זו נתכוננו כל הפוסקים, וכך התעטפו רבותינו הטור והשו"ע. לפיכך, שפיר כתב השו"ע, שבעת הברכה יתעטף הוא כל גופו, רק יביא הוא את כל הציציות לפניו. לאחר מכן, ודאי וודאי שישאיר הוא את הטלית מעוטפת על כל גופו, וכולה תהא סובבת אותו, רק שבמקום שכל הציציות והכנפות יהיו כנגד פניו, "יחזיר" הוא, דהיינו יעזוב את ב' הכנפות האחוריות, כדי שהם ישתחררו ויעמדו בצידו האחורי, וכך יהא האדם גם מעוטף כעיקר הדין כאשר הטלית מסובבת כל גופו, וגם יקיים את ההידור של ב' לפניו וב' לאחוריה.

הפרוסה ושוליה על כתפיו {כמנהג עיטוף רוב העולם בימינו}, ועל צורה זו ג"כ הוכיחו, הרי שלא נהגה צורת עטיפה זו בימיהם כלל. ונציין רק את מקצת מלשונות הראשונים המפורשים בזה. וז"ל

ציור של חנוכת בית הכנסת המרכזי בלונדון משנת התר"ל

הראב"ן {שבת שפ"א}: "אבל אדם המלוכב בגדיו וטליתו וכו' וקיפל רוחב טליתו על כתפו איטורא קא עביד". וז"ל התרומה {שבת הנ"ד}: "וכן שני קרנות טליתו שלפניו אסור לתתם על כתפו". וז"ל שבלי הלקט {שבת ק"ז}: "והר"ד יוסף זצ"ל כתב אסור לקפל קרן הטלית על כתפו דנראה כמשאוי". וז"ל האגור {הל' הוצאת שבת סי' תמ"ב}: "וכן שתי קרנות הטלית התלוין למטה לפניו אסור להניחן על כתפיו". וז"ל הסמ"ג {לאוין ס"ה}: "פי' שני צידי טליתו התלוין לפניו אחד מימין ואחד משמאל קפלן

והניחן על כתפיו". {ולא שבאנו לחייב כאן את כל העולם ביציאה לרה"ר, דאליבא דהלכתא יש לדון להיתרא דכיון דהיום זו דרך העטיפה, הוי דרך עיטוף וליכא איטורא, אבל יש כאן הוכחה גדולה למציאות העיטוף בימיהם}. יש לציין כי גם בעל ערוך השולחן {שחי רק לפני 120 שנה} מציין מסוגיא זו בעטיפת הטלית שזהו מנהגם באשכנז {כמנהגי בני תימן}, וז"ל {הל' שבת ש"א סי' פ"ט}: "וביאור הדברים כן הוא ברור לע"ד דזהו כטלית של מצוה שלנו, שמתעטף בו כל גופו עד שכל גופו מלפניו ומלאחוריו מכוסה בו" עכ"ל.

ד. ברור דעת השלחן ערוך

אלא, שלאחר כל הראיות, עלינו לבאר מה הטעם להתעטף בדרך זו ולא בנתניה על הכתפיים. לבאר זאת נביא את דברי הטור בריש הלכות ציצית שכתב

תמונה עתיקה ובה יוצאים מתפללים מבית הכנסת "אלגריבה" שבתוניס.

בזה"ל: "ומיד אחר נטילת ידיו יתעטף בציצית מעומד, וסדר עטיפתו, פירשו הגאונים כעטיפת ישמעאלים, שהיא עטיפה גמורה. **ובעל העיטור** כתב דלא בעינן כולי האי, אלא כדרך בני אדם שמתכסין בכסותן ועסוקין במלאכתן, פעמי' בכיסוי הראש ופעמים בגילוי הראש, **ודרך העטיפה רחבה לקומת האיש**".

בביאור מחלוקתם כותב הב"י, כי נחלקו בעל העיטור והגאונים כיצד נלמד את צורת היום

המצוה בציצית, דעת הגאונים כי את מצות ציצית יש לקיים באופן של "עטיפה", שהיא הלשון בה משתמשים לברכת הציצית: "להתעטף בציצית", וענין העיטוף נלמד בגמרא במו"ק {כ"ד ע"א} שהוא עיטוף הראש כאבל. אך דעת בעל העיטור היא, שאין לשון "עיטוף" דהברכה קובע כאן כלל, אלא לשון ה"כיסוי", וכפי שנאמר בפסוק: "על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה". מטעם זה, מבאר בעל העיטור, כיסוי הראש כאבל אינו שייך לעיקר קיום המצוה, אלא רק כיסוי הטלית ונתיתנה סביב הגוף, כדרך שהאדם מתכסה בבגדיו, שזה הוא ביאור לשון כיסוי.

לפי ביאור זה יתורצו כל השאלות: א. אין כל סתירה בבעל העיטור, ולא בטור ולא בב"י, הם מעולם לא נתכוונו לצמצם את עיקר המצוה לכמה שניות, והם מעולם לא היכירו את מציאות העיטוף על הכתפיים, הב' לפניו כל לא סתר לעיטוף סביבות הגוף. ב. מסיבה זו שפיר ציין הב"י בס' ש"א את הראשונים המתנגדים לעיטוף הכתפיים, כי גם הוא בעצמו לא נהג ולא הורה כך מעולם, לכן לאט היה צריך ל"התנצל" על כך. ג. כעת לשון "מחזיר" מדוקדקת נפלא, שלאחר שלקח הוא את כל הציציות כנגד פניו {וכפי שכתב הב"י}, הוא משחרר אותם בחזרה ועוזבם, שימשיכו להיות משולשלים לאחוריו.

כל מי שמכיר את הציציות של הדור הקודם, הן של אבותינו בתימן שנתעטפו ב"שמלה" שלא היתה רחבה וארוכה כמו הטליתות היום, וכל מי שיחקור על מציאות הטליתות בדור הקודם בשאר העדות, ויתבונן בתמונות המצויות, יראה כי רוב ככל הטליתות היו טליתות קצרות יותר מהטליתות בימינו, כך שביאור זה הוא אמיתי ונכון ממש. {מה גם שלפי זה מתבארות עוד סוגיות רבות בנושא, כגון מי שידקדק בלשונות הראשונים בסוגיא בברכות הנ"ל, שהובאו בברכת אב לס' עטיפת ציצית כהלכתה עמ' ה'-ו', ואכמ"ל}, הרי שאבותינו קיימו דרך כלל גם את מצות ב' לפניו וב' לאחוריו. **הבהרה:** אין מכאן ראיה שהטליתות הקצרות עדיפות למנהגינו, שהרי רבים מתימן נהגו להתעטף כך, גם בטליתות ארוכות, ולא באנו כאן אלא כדי להוכיח שגם לדעת הש"ע אין קיום ב' לפניו ולאחריה, מתבצע על הכתפיים. ויסוד קיום מנהגינו נובע מדברי הראשונים, שב' לפניו ולאחריה יתקיים רק בשעת הברכה}.

{אליבא דהלכתא בטליתות הגדולות של ימינו, הרוצה לקיים מצות ב' לפניו וב' לאחוריו, יוכל לעשות כמש"כ מו"ר בשו"ע המקוצר {סי' ח' סי"ז}: "על ידי שיחזירם {לאחר הברכה} שתיים לצד אחוריו {דהיינו יניחם שישתלשלו}, אע"פ שאינם אחוריו ממש". ולא נכנסנו כאן לדיון דבכלל ב' לפניו ולאחוריו אינו חובה למנהגינו, ועוד דחובה לקיימו רק בעת הברכה ועוד}.

עיקר מצות הכיסוי הוא בצורה שאדם מתכסה בכסותו

יסוד זה, שעיקר מצות העיטוף חיבת להיות כאופן הכיסוי, מובאת גם בשו"ת הקדמון משאת בנימין {סי' מ"ח} הדן על צעפים, וכתב בזה"ל: **"מ"מ בעי שיתעטף כדרך שבני אדם מתכסין בכסותם"**. עוד עיין בדברי הב"י בס' י' {עמ' נ"ט מהדו' מ"ד"ה ועפ"י} הדן כע"ז וכתב: **"ואשר תכסה בה נמי משמע דרך לבישה וכו', אלמא כיון דאין עיקר הנחת בגדים אלו עליהם משום הנאת כיסוי, אע"פ שנהנה לא קרינן ביה לא תלבש, הכי נמי לא קרינן ביה אשר תכסה בה" עכ"ל**.

ומעתה, בין יבין המתבונן, וכי כאשר קר לאדם הוא מתכסה באופן שטליתו על כתפיו, הלא ברור הוא כי יכסה הוא את גופו בטליתו הכרוכה ומסובבת על גופו, וזהו גדר קיום המצוה ד"אשר תכסה בה".

היוצא מכל האמור לעיל:

מנהג עטיפת הטלית בכל קהילות ישראל, הנכון והמקורי עוד מזמן הגמרא והראשונים, נשתמר בימינו אך ורק ביהדות תימן. במנהג זה מקיימים את עיקר מצות הכיסוי בטלית הראויה, כדרך שבני אדם מתכסים בכסותם. בדרך זו התעטפו הטור והשו"ע, ודרך זו העולה להלכה.

את הענין שיהיו הציציות ב' לפניו וב' לאחוריו קיימו אף ביהדות תימן, ואין מנהג עטיפתינו סותר לקיום מנהג זה.

מנהג נתינת הטלית על הכתפיים שנוהגים בו שאר הקהילות, אין לו מקור ברור, ובאופן זה מתבטל {לכאורה} עיקר קיום המצוה רוב זמן העטיפה.

ב"ה שיש עוד הלומדים את שרשי מנהגי אבותינו. בענין שאתם עוסקים, גלילת ס"ת אחרי המפטיר ואמירת מה רב טובך אז, הוא אצלי משנים קדמוניות. בסוגיא הקודמת שלמדתם "אופן עטיפת הטלית", שאלתם, כיצד אני רואה את צורת העיטוף המקורית?

לפי דעתי אין ספק, שהיחידים ששומרים על המסורת האמיתית זה רק אנחנו, וגם אנחנו כמעט נטיו רגלינו. מי שלא לומד

באופן יסודי, ולצערנו זה מה שקורא אצל הרבה, לפעמים מעיינים קצת, לא אגיד שלא מעיינים בכלל אלא מעיינים קצת, ומגיעים למסקנות מוטעות. למשל, מוסף של ראש השנה, {שמתפללים תפילה אחת} שלפעמים מעיינים אך לא מספיק, ורואים מה שמהרי"ץ כותב וחושבים אולי יותר טוב שיעשו גם לחש וחזרה, דהיינו, לא תמיד ברור מה החומרא ומה הקולא, ולפעמים

בצורה שטחית נראה לכאורה, שאם תעשה כך זה יותר מהודר, אבל כאשר לומדים ממש לעומק רואים שזה בכלל לא כמו שחושבים והדברים הפוכים.

אשריכם, זהו דבר ממש במקום, שיושבים כאן ועמלים

בעומק המנהגים, בפרט היום, שיש חילוקים של מנהגים וקהילות ופוגשים אחד את השני.

למעשה, כל קהילות ישראל בדורות שעברו גם הספרדים

{הוספת המערכת: לא מבעיא האשכנזים לפני כ-400 שנה, כעדותו של הסמ"ע סימן רס"ז ס"ק יג' ויש שנהגו כן אצלם עד הזמן האחרון, כיעוין בספר עטיפת ציצית כהלכתה}, היו מתעטפים בטלית כמונו, אני זוכר עוד את הספרדים, מרוקאים, תוניסאים, שהיו מתעטפים כך, והיום הם מתעלמים מזה, היחידים ששומרים על המסורת זה התימנים, כנראה שזה החלק והנחלה שלנו, לשמור על מסורת עם ישראל, משום שהוא דבר שהיה גם אצלם, ולא רק בנושא הזה אלא בהרבה תחומים והרבה עניינים.

לפני כמה חדשים, נכנסו אלי בשבת קבוצה של בחורי ישיבות, רובם ספרדים, אמרו תחילה כי באו לשמוע דברי חיזוק, טוב, אמרתי מה שעלה בדעתי שאלו שאלות בהלכה וכו', אח"כ הבנתי שהם לא באו סתם, "מראים תנומה ותחתיה ערמה", פתאום קפץ אחד הבחורים ואמר, שמעתי שהרב אומר שכשיבנה בית המקדש כולם ידברו במבטא תימני, {הוא חשב להביך אותי} אז אמרתי לו, כן, נכון, הוא התחיל לטעון היתכן? איך יכול להיות, אמרתי לו תגיד לי האבן עזרא היה ספרדי, אמר לי כן, אמרתי לו אתה יודע שהאבן עזרא אומר {בס' צחות} שאנחנו הספרדים לא צודקים שקוראים את הקמץ כמו פתח, אז הוא אומר לי, אבל יש הוכחה מהרמב"ם שקרא

שיחתו של מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

בביקורו בכולל יום הששי "יוסף הצדיק" אלעד
י' בשבט ה'תשע"ב ב'שכ"ג

שאבותינו לא הלכו כך {הוספת המערכת: מה שמניחים את שולי הטלית של ימין על כתף ימין, ושל שמאל על כתף שמאל}, אבל הם חושבים שזה לא נכון שהרי צריך שיהיה שתיים לפניו ושתיים לאחוריו וכך כתוב בשו"ע, לא העמיקו ולא עיינו בזה, ומזה הגיעו למסקנות משלהם.

בנושא "מה רב טובך", לפענ"ד הגעתי למסקנא שהמנהג הכי נכון, הוא לומר זאת בין קריאת התורה להפטרה, כדי לקיים את

ההלכה הזאת {הוספת המערכת: הקשבה לברכות ההפטרה ס' קמז' סעיף ז'}, כי אצלינו אין שיקולים להעמיד דעה מסוימת, בגלל שמישהו אמר ככה, האמת אך ורק נר לרגלינו, ואם האמת היא אחרת אז צריך להיות אחרת, דהיינו להחשיב הפסק בין קריאת התורה להפטרה, שהמפסיד נתקן מפני כבוד התורה, אז קדיש חשיב הפסק, אבל פסוקים לא נחשבים הפסק, ושמחתי

שהכנסתם את הכל-בו לתוך חוברות הלימוד של הכולל, כי הוא המשענת שלי הכי גדולה, שלמעשה פסוקים אלו נתקנו בזמן הגלילה, ומסביר הכל בו שכל שבח שנאמר בפסוק זה הוא קשור לענין של לבוש, כמו "הוד והדר לבשת" וכו', הוא מביא שם על כל דבר ודבר שבמקום אחר הוא נאמר על ענין של מלבוש, לכן אנחנו אומרים פסוקים אלו בזמן שמלבישים את הס"ת, כל זה לגבי "לך ה' הגדולה" שזה מקובל בכל קהילות ישראל. ובאו חכמי תימן, ויש לזה עוד מקורות, והקדימו את הפסוק של "מה רב טובך" לפני "לך ה' הגדולה" ע"פ הזוהר הקדוש, ומהרי"ץ בעצמו הביא זאת בענין החול, {מאמר הזוה"ק: "ס"ת איתגליל והני כרובים פתחי ואמרי מה רב טובך" דהיינו החלק הזה נתקן לומר בזמן הגלילה, אז איך אפשר לדחות זאת אחרי ההפטרה, שם כבר אין לזה טעם ולא ריח, הרי זה ניתקן עכשיו ואי אפשר לומר שזה הפסק, אלא הפוך זהו מקומו, ופסוקים לא הוי הפסק, וכמו שאנחנו הבלדי אומרים רפאני לפני ישתבח. ואף מהרי"ץ לא כתב כך בעץ חיים, אני לא מחפש להעמיד סברת מישהו שכתב כך, אלא אני אומר מה שצריך להיות לאמיתו של דבר, ובטוחני שמהרי"ץ בעולם האמת מסכים איתנו ואכמ"ל.

יה"ר שהקב"ה יזכה אתכם להמשיך הלאה, וכאן אולי אפשר לברך "ברוך מצבי גבול אלמנה" {ברכות נח':} כי כל המקודש מחבירו חרב מחבירו, ב"ה אני רואה עכשיו נוסף לכם עוד חברים בצפון ובדרום {צפת ונתיבות}, ונותר רק לברך אתכם כן ירבה וכן יפרוץ, וראש הכולל הרב יוסף צברי שליט"א, כשמו כן הוא, זכית להוסיף עוד נדבך חשוב לעדה, ורואים כי מה שהיה זה לא מה שיהיה, יש שכר לפעולתכם ויש תקוה לאחריתנו, הקב"ה יהיה בעזרכם וימלא כל משאלות לבכם לטובה, אמן.

את הקמץ כמו פתח, אמרתי לו אתה צודק, אבל אנחנו כבר אז לא הסכמנו איתו. ושוב שאלתי אותו, הרד"ק, רבי דוד קמחי, היה ספרדי או תימני? תסתכל בספר מכלול שם הוא כותב את הצורה של המבטא, וכותב שהקמץ, התנועה שלו גבוהה ועליונה והפתח תנועה נמוכה. אמרתי לו, אני לא אומר שלעתיד הספרדים יהיו כמו תימנים, אלא הם יחזרו למה שהיו בעבר. אנחנו שומרים את

המסורת של עם ישראל מדורי דורות, רק אתם שכחתם. לפני שנים רבות {כשלושים שנה. הוספת המערכת} הזדמן לי לראות איזה ספר ישן, לצערי אנני זוכר את שמו, אבל הוא היה אחד מהרבנים בארם צובא, {הוספת

המערכת: ב"ה, ובעזרת אוצר החכמה, זכינו למצא שזהו ספר "פה אליהו" שכתב הרב מנשה סתהון זצ"ל ובסופו מובא כללי הדקדוק} שכתב כללי דקדוק, והוא כתב שם את צורת הקריאה בארצות המזרח, ואפשר לחשוב שהיום תימנים, ומביא שלפני אות גרונית מבטאים את השוא כמו התנועה שאחריה, לדוגמא, לא קהת, את הקוף כמו צירי, אלא קהת, לקרא את הקוף כמו הקמץ שנמצא באות ה' שאחריה, וכן במילה יחי שקוראים את היוד כחירק אפילו שמוקדת בשווא בגלל שהחית"ת אות גרונית, וכן הלאה הוא כותב

שם הכל. וכותב עוד, שכשיש געיא, היא מושכת את תנועת האות, ומביא לדוגמא פסוק באיוב {פרק יט' פסוק ו'} אני זוכר מול עיני את הדפוס שלו, "דעו אפו כי אלוה" וכו', בגלל שיש געיא מתחת לאות ד' של דעו, צריך לקרא את זה דועו {כאילו נקוד בשורק}. אנחנו בלבד קוראים כן עד היום, בזה ובכל כיוצא בזה. שמע מינה שבדור הזה הם שכחו את המסורת, מה שידעו לפני דור אחד שניים.

אותו דבר לגבי עטיפת טלית, ולצערינו בתוך הציבור שלנו הרבה בני תורה תלמידי חכמים, חושבים, נכון אנחנו יודעים

בענין חיוב מצה המשומרת בליל הסדר

וכותב שהספר הקדמון שהוא נשען עליו, הוא "נימוקי הרז"ה" {חיברו רבינו זכריה הרופא, מלפני כ-600 שנה, והעתיק שם את תשובתו של ר"י הנגיד} ומוסיף שהיה חסר למהר"ץ את כל התשובה, כי בהמשך התשובה כתוב מפורש, שאם היה לו חיטים משעת קצירה יוצא ידי חובתו, {ולפניו, הרא"ח נדאף זצ"ל כבר כתב דברים אלו, בהערותיו לפעולת צדיק שם, ויעוין שכתב כן גם הגר"ח כסאר זצ"ל בספרו שם טוב על הרמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ה ה"ט".

וכתב הגר"י רצאבי שליט"א באגדתא דפסחא פרי עץ חיים {ס"ק רע"ח עמודים שנט' - שס'}, שראה בפירוש מהר"ז הרופא כת"י שהיה שייך לבהכ"ס מהר"ץ ולא היה תוספת זו, ושכן מצא בעוד כת"י של פירוש מהר"ז הרופא שהובא מחבא"ן דליתא. ויש להוסיף שמהר"ץ לא בנה את דבריו, לפי אותו ספר קדמון, ורק הביאו כנסניף לדיעה זו, ואכל"מ.

ולהלכה למעשה, כתב מו"ר בשו"ע המקוצר {ח"ג סימן פה' הלכה א' } וז"ל: "ולדעת רבינו הרמב"ם ועוד מגדולי הפוסקים ז"ל, צריכין שמירה זו מיד משעת קצירה ואילך, ולא סגי להו בשמירה משעה שמוליכין אותן לטחון ואילך, וכן הוא מנהגינו. ולפיכך פסק מהר"ץ שאם אירע שלא נמצאו חטים משומרים משעת קצירה, אין לברך "על אכילת מצה" על מה שעשו משאר חטים. **ויש מקילים וסוברים שאפשר לברך בשעת הדחוק". עכ"ל.** ובעיני יצחק {שם הערה ג'} הביא, דהיש מקילין הוא בעל שושנת המלך, ושו"ת חיי שלום סימן ה'. ומחמת קוצר הידיעה, אחדל מלהמשיך הכתיבה.

תוספו שנים רבות ומועדים טובים.

נאמר בתורה {שמות יב'} "ושמרתם את המצות", ומשם למד רבא {פסחים דף מ.} שצריך שתהא המצה שמורה משעת קצירה בדוקא. פירוש משעה שאדם קוצר את החיטים צריך שיהא לשם מצת מצוה, ולדאוג שלא תיפול אפילו טיפה אחת של מים. וכן פוסק הר"ף {דף יב' בדפי הר"ף} להלכה, שצריך משעת קצירה. וכן כתב הרמב"ם {פרק ה' הלכה ט'} שצריך שמורה משעת קצירה {יעוין שם במגיד משנה}.

ובשו"ת פעולת צדיק {ח"ב סימן קל"ה} הביא עוד דיעות הסבורות כדיעה זו והם, סמ"ג, רוקח, רשב"ץ, ארחות חיים, פר"ח, עיי"ש, והאר"ך שם, והביא עוד שלוש שיטות בראשונים, יש אומרים {כל בו בשם י"א, ארחות חיים בשם י"א, ר"ן} שצריך מצה שמורה משעת טחינה. י"א {ר"ן בשם גאון, רא"ש, ושכן פסקו חכמי אשכנז וצרפת} שמספיק שהמצה תהא שמורה משעת לישנה. וי"א {רד"א, ריא"ז, ארחות חיים, מ"מ בשם הרבה מפרשים} שלכתחילה צריך לקחת שמורה משעת קצירה, ואם אין לו יקח שמורה משעת טחינה, ובשעת הדחוק יכול ליקח קמח מן השוק וישמרה משעת לישנה ואילך. ולאחר כל זאת כותב, שבאחר ומנהג תימן לחזר אחר מצה שמורה משעת קצירה, **הוא מזהיר ואומר, שמי שאין לו מצה משומרת משעת קצירה לא יצא ידי חובה,** וגם נסמך שם על ספר קדמון מחכמי צנעא שכך פסק. ומוסיף שאף במקומות שלא נהגו להחמיר בשמורה משעת קצירה, אין להם לברך על אכילת מצה וכו', עכ"ל.

ופסק מרן בשלחן ערוך {סימן תנג' סעיף ד'} כדיעות הראשונים שהביא המהר"ץ באחרונה, וז"ל השו"ע: "החטים שעושים בהם מצת מצוה, טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה, ובשעת הדחוק מותר ליקח קמח מן השוק".

ומכאן יש לדון, לפי דברי מהר"ץ, מה יעשה אדם בליל הסדר, אם אין לו מצות שמורות משעת קצירה. וראיתי בספר ויצבור יוסף בר {ח"ג סעיף א'} שהביא את דברי מהר"ץ,

הרחיבי מקום אהלך

ובה, וזכות חכמי תימן במרום עמדה לנו, אשר זכינו להרחיב את פעילות המוסדות, ולפתוח בשעה טובה כולל נוסף בעיר נתיבות, הנוסף הוא על הכולל בעיר אלעד. ואין ספק שחכמי ומאורי תימן זצוק"ל לדורותם, שמחים מאוד בשמים, שתורתם נשמעת בפלפולא דאורייתא אליבא דהלכתא בבתי מדרשות, והם עומדים במרום לבקש על דבר זה, אשר לא היה לעולמים, שיושבים ועמלים עשרות אברכים בעומקה של הלכה ומנהג, ללמוד וללבן את שרשי מנהגי אבותינו אחת לאחת, כדרך העיונית והלמדנית הנלמדת בעולם הישיבות ובכוללים. כשכל מנהג הוא סוגיא בפני עצמה, הנדפסת בחוברת לכל אברך, ובה מובא מקורות למנהג החל בגמרא, גאונים, ראשונים, וכלה באחרונים, שות"ם ועוד.

וכאן הוא המקום להביא, מעשה שסיפר רבי יעקב גלינסקי שליט"א, ביום ג' ה' דחול המועד סוכות, בבית המדרש המרכזי שכונת הבעש"ט פ"ת. {מחסידיים משתתפי השיעור למערכת}. שהיה רבי יעקב שליט"א אצל החזון איש זצ"ל, כשסיפרו לו על כל המעללים שנעשו ליהודי תימן, ואיך שרובם ירדו ברוחניות. ואז אמר להם החזון איש זצ"ל: "אני רואה שעוד עתידה העידה הזאת להוציא אברכים יראי שמים, תלמידי חכמים, דיינים, ומורי הוראות בישראל".

יה"ר שנזכה להרבות תורת אבותינו לכל מקום ומקום בעולם, ויקיים בנו מקרא שכתוב "הנה ימים באים...לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'".

הידעת ???

שכך הוא מנהג אבותינו הקדושים דור אחר דור:

❖ **ש**לפי גירסתינו, בברכת "על ביעור חמץ" שקודם הבדיקה, צריך לומר, "על ביעור" הב' בצירי, ולא בחירק. {שע"ה ח"ג סי' פ"א סעיף ז' הערה י"א'}

❖ **ה**מנהג לומר מזמור לתודה גם בערב פסח, וגם בחול המועד פסח. ובבלדי נוהגים לאמרו אפילו ביו"ט, חוץ מבשבת, שאומרים במקומו מזמור שיר ליום השבת. {שם סי' פ"ח סעיף א'}

❖ **י**ש נוהגים להיות עטופים בטלית מצויצת במשך כל הסדר, והוא מנהג יפה, ועכ"פ ראוי שלא יסיר הבגד העליון מעליו. {שם סי' צ"א הערה ס'}

שבת חיזוק
והתעלות בנתיבות

שבת מרוממת עברה על בני ק"ק תימן בנתיבות, בהשתתפותו של הרה"ג יוסף צברי שליט"א, ראש הכוללים, אשר הגיע במיוחד לרגל פתיחת כולל יום הששי במקום. שיעורי ההלכה התקיימו בבית הכנסת הגדול "בית מהרי"ץ והרש"ש". שיעור הלכתי אשר נלמד בכולל בעבר, בענין מנהגינו באמירת "בואי כלה" והגבהת העקבים, נמסר בליל שבת בין קבלת שבת לערבית ברוב עם. {ובהשתתפות הרה"ג חיים מגורי שליט"א והרה"ג אליהו ראשיד שליט"א}.

בליל שבת קודש בשעה 8.30 התקיים "ג'עלה" בעזרת הנשים, בהשתתפות אברכים רבים מבני הקהילה. הרה"ג רצון אברהם שליט"א, ר"מ ביישיבת הנגב, והרה"ג חיים מגורי שליט"א, ראש ישיבת עטרת שלמה ורב הקהילה, אשר כיבדו את המעמד בדברי תורה והתעוררות, ושבחו את היוזמה להעריך את מנהגי תימן ולהעמיק חקר באורחותיהם. לאחר מכן דיבר ראש הכולל הרב צברי על מעלת שירת הקודש, ופלפל יחד עם האברכים במנהגי תימן הנלמדים בכולל, עד לשעה מאוחרת. ביום שבת נמסר שיעור הלכתי בהיכל בית המדרש, בענין מנהג תימן בעטיפת הטלית, בהשתתפות רבנים ואברכים רבים, גם מעדות אחרות. השבת נחתמה בסימן גיבוש ואחדות, והתעוררות ללכת בדרכי אבות ולימוד אורחותיהם. מהקהילה נמסר כי ישמחו כי ביקור זה יחזור על עצמו לעתים קרובות. הנהלת הכולל מודה למארגן היקר הרב יוסף חיים קשת שליט"א, שפעל רבות להצלחת השבת, ולגבאי המסור רב הפעלים הרב אוריאל הלוי שליט"א, אשר מסייע באופן קבוע לפעילות הכולל במקום, והוסיף לסייע בארגון השבת, יתן ה' וימשיכו לזכות את הרבים להגדיל תורה ולהאדירה.

שאלות שנשאל
מרן שליט"א

הלכות תפילין דרבינו תם

שאלה: מהו מנהגינו לענין הנחת תפילין דר"ת?
תשובה: רק יחידי סגולה הניחום.

שאלה: אותם שמניחים גם תפילין דר"ת,
יניחום ביחד או בנפרד?
תשובה: עדיף בנפרד.

שאלה: מה לקרות עמהם?
תשובה: ק"ש או ללמוד מעט.

שאלה: האם הגם שלא נהגו כולם בתימן להניח
תפילין דר"ת, ראוי להניחם?
תשובה: כדאי, רק באופן שאין חשש יהרא
{בבכהנ"ס שמניחים וכדו'}.

שאלה: האם מחמת שיש בזה ספיקא דאורייתא,
ראוי שגם בחור רווק יניחם?
תשובה: אינו ספיקא דאורייתא, אלא הוא
רק מידת חסידות, ואם רוצה
להחמיר יכול להניחם.

לציבור היקר!!!

תרומתכם נותנת לנו כח לפעול. בתרומה חד פעמית של 100 ₪, זכית קרוב ל-2000 איש!!! ובנוסף קיבלת זכות הקדשה בעלון. 052-712-62-72

התודה והברכה

לגרפיקאי המיוחד יוסי שטיינפלד הי"ו, על הסבלנות לאורך כל הדרך, יה"ד שיראו ברכה בעמלם. ההנהלה

התודה והברכה

לאברך החשוב איש חי ורב פעלים לתורה, רבי אליהו גיספאן יצ"ו על נדבת ליבו הרחב במתן סיוע לניהול הירשת, יה"ר שעי"ז יושפע עליו שפע רב, בכל העניינים. ההנהלה

זכות הלימוד בעלון זה מוקדש:

לרפואה שלימה
מלכה רחל בת פיילג
אהרונוסון תח'
תרומת המשפחה

להצלחת
ר' רפאל בן מארי יצחק
צברי ומשפחתו,
ברוחניות ובגשמיות.

להצלחת
ר' מיכאל בן מארי
יחיא יוסף ומשפחתו
בכל העניינים.

לעילוי נשמת
מארי יוסף מתי בן
אהרון עומסי זצ"ל

להצלחת
יצחק בן אלעד נ"י
שיגדל בתורה ויראת
שמים.

להצלחת
רון אברהם בן יוסף
מתי עומסי ומשפחתו
ברוחניות ובגשמיות
ובגידול הבנים.

חידודי

"השותהו כמות שהוא,
לרמב"ם שהכל יברך הוא,
אולם למון אינו מברך כלל
ומנהג תימן כדעתו ז"ל"

החידה מגליצין 7

"בלשון ארמי נכתבה
לפרסומי ניסא עיקרה,
מנהגינו בשבת לקוראה
אחר ההפסטה או קודם המנחה,"
הפיתרון: מגילת בני חשמונאי.
הזוכה: שמעון עצר הי"ו / אלעד

בין הפותרים נכונה, יוגרל שובר בסך 50 ₪ לקניה מספרי מכון פעולת צדיק.

מתנת המכון.

תשובות ניתן להעביר במס' 050-4121890 {או בתא קולי כאשר אין מענה} עד לג' בעומר, ההגדלה תעריך בל"ג בעומר.

מקומות החלוקה:

אופקים
אליכין
אלעד
אלקנה
אשתאול
בית דגון
בית שמש
בני ברק
בני ראם
ברקת
גדרה
גני תקווה
הוד השרון
זכרון יעקב
חשמונאים
ירושלים
מדרך עוז
מודיעין
נס ציונה
נתניה
עמנואל
עפולה
פרדסיה
פתח תקווה
קרית אתא
קרית ים
קרית ספר
ראש העין
ראשון לציון
רחובות
רכסים
רמת השרון
רמת עמידר
תל אביב

מפיצי העלונים:
הרב ניר טייירי יצ"ו - 052-7635645
הבה"ח יוסף מחפוד יצ"ו - 050-4183534

בדקה ומצאה יפה כשירה. מיד צווחו הנוכחים: "באת

ללמדנו תורה? איננו זקוקים לך", אמר לו רבי יוסף לרבי חיים: "כעת תן למאורי את סכניך לבדיקה", רבי חיים סירב ועמד על דעתו, שחט ובישל לעצמו.

בלילה, כשהלכו לישן בבית הכנסת, הוכיח רבי יוסף את רבי חיים ואמר לו: "תדע שאנשים הללו כשרים הם, הן ביקרנו בכמה כפרים קטנים כאלה, ונוכחת כי אנשיהם מלאים תורה, ואעפ"כ הטלת בהם דופי וסירבת לאכול משחיטתם. מה יאמרו: 'חכמי ירושלים גסי הרוח הם'. אם תמשיך כך, לא נצליח בדרכינו". הדברים נכנסו לליבו של רבי חיים.

בבוקר, לאחר התפילה, הלכו שני האורחים לבית אבי המאיר לסעודת שבת. לכבוד האורחים, הגיעו סלתו ושמןו של הכפר עקירה הסמוך, שכן השמועה על המקרה עשתה לה נפיים, בניהם רבו של מאיר סעיד. הם הביאו עימיהם ג'עלה (מגדנות, פירות ושכר) כנהוג. בשעת הסעודה נשאו ונתנו בדברי תורה באריכות. המאיר הצעיר (בל נשכח שמדובר בנער בן שלוש עשרה) הראה בקיאות עצומה ביורה דעה, ראשי בשמים, ועוד ספרים, והכל בעל פה, עד שרבי חיים עמד נדהם ונפעם. דברי התורה קלחו כמעין המתגבר בין תלמידי החכמים שנכחו במקום.

במוצאי שבת, שהוא ליל שבועות, לאחר התפילה וסעודת החג, חזרו כל הציבור לבית הכנסת ללמוד את התקון של ליל שבועות. כשביט הכנסת מלא מפה לפה, התחילו בקריאה בצוותא, כשהגיעו לפסוק "החדש השלישי" (שמות פרק י"ט פסוק א') פסקו מקריאתם, והמאיר הנער החל דורש לפניו על מתן תורה, בדרך של פרד"ס, מתוך הזוהר והמדרשים בעל פה, כשכל הקהל מאזין בקשב רב. כשהגיע המאיר לעשרת הדברות, העמיק בסודי סודות, עד שנכנסו עמו לזיכוחים ושאלות ותשובות, ארבעה חמישה מהקלה רבי חיים הוכה בתדהמה ובתמיהון, ובמשך כל הדרשה היה פיו פעור. הדרשה נמשכה עד עלות השחר, כשאז יצא רבי חיים מבית הכנסת בבושה וכלימה.

במכתב ששלח אח"כ לירושלים, כתב רבי חיים, "שיש בתימן ילד עילוי, הראוי לשמש ריש מתיבתא של רבי יהודה החסיד בירושלים, לרוב פלפולו וחרפותו". רבי חיים הפציר באבי המאיר לשלוח את בנו לירושלים, אולם אביו סירב באומרו: "בני הוא זיו ואורו של המקום, וכל תפארתו עלי".

{לבינים ספרו עמוד קל'}
בהסכמת המחבר הרב גלעד צדוק יצ"ו

מזקנים אתבונן העילוי מעאקר

באחד ממוחות דרום תימן, בשיפולי שני הרים סמוכים שבניהם עובר גיא, שכנו שני כפרים קטנים, שם האחד עאקר ושם השני עקירה. {לפי תיאור המסע, נראה שכפרים אלו נמצאים במחוז עוד}, בשתי קהילות היהודים בכפרים אלו, היו כמה עשרות משפחות. בשנת התר"ס (1900) הנהיג את הקהילות הללו, לא פחות ולא יותר מאשר נער בגיל שלוש עשרה, ושמו מאיר סעיד. הוא היה הרב המקומי ועל פיו ישק כל דבר.

באותה שנה, הגיעו לכפר שני אורחים מיוחדים מארץ ישראל, שם האחד רבי חיים פרידמן ושם השני רבי יוסף מצמוני. שניהם היו שד"רים תלמידי חכמים, שנשלחו מירושלים לאוסטרליה הרחוקה, כל אחד בשליחות אחרת. רבי חיים פרידמן נשלח מטעם ישיבת "עץ חיים" בירושלים, ורבי יוסף מצמוני נשלח להביא גט ולהתיר עגונה. {רבי יוסף מצמוני נולד בתימן, ועלה לארץ ישראל עם העליה הראשונה בשנת ה'תרמ"ב (1882) בהיותו בן עשר שנים}. כל אחד מהם יצא מירושלים לבדו, ובדרכם לאוסטרליה, חנו בעיר הנמל עדן, שהיתה הפתח של תימן. באותו זמן פרצה בעדן מגיפת דבר ורבים היו המתיים. השלטונות הטילו הסגר על העיר, אין יוצא ואין בה, וכך נגששו שני השד"רים. כנראה שיד ההשגחה חשבה אחרת, שכן כשראו שאינם יכולים להמשיך בדרכם בזמן הקרוב, החליטו לפנות לתוך תימן לצורך איסוף כספים למען ישיבת "עץ חיים", ושכר השליחות יתחלק בן שניהם.

שני השד"רים הגיעו לכפר עאקר בערב שבת, ד' בסיון, יומיים לפני חג השבועות. הם נכנסו לבית הכנסת ונוכחו לדעת כי כל הגברים נמצאים עדיין בעבודתם מחוץ לכפר. בנתיים רצה רבי חיים לשחות עוף לכבוד שבת. אמר לו רבי יוסף מצמוני: "למה לך לקנות עוף, ודאי יזמינו אותנו יהודי המקום לסעוד על שולחנם בשבת, כמו שהיה בכל המקומות שעברנו עד עתה". אולם רבי חיים לא קיבל את דבריו (הוא היה זהיר לאכול רק משחיטת עצמו).

עודם מדברים, והנה נתלקטו מספר יהודים לבית הכנסת, ובתוכם אביו של הנער מאיר סעיד. כששמעו את דברי האורח שמבקש לשחות לעצמו, כעסו ואמרו: "וכי איננו יהודים?". שאל רבי יוסף מצמוני את אבי המאיר: "מי הוא השוחט שלכם? אמר לו 'בני', אמר לו רבי יוסף: "ביאור בן רבי חיים את סכניהם ויבדקו זה את זה". בא הנער מאיר סעיד עם הסכין, בדק אותה רבי יוסף ומצאה כשירה וחלקה. הגישה לרבי חיים ואמר לו: "בדוק את הסכין",

האברך החשוב הרב שמעון עצר הי"ו. אלעד

הזהירות בכבוד הזולת

לפי שלא היה לך לצאת, אלא רק האוכלו יצא, ובכך לא יתבטל בית המדרש מלימודו. ועל זה ענה לו רבי חייא, לא תהא כזאת בישראל, וזה לשון מהרש"א, "ודאי ביטול תורה הוא עוון וחטא, אבל לבייש אחד מישראל, לא תהא כזאת עבירה גדולה בישראל, וטוב לבטל תורה מלבייש בן ישראל", עכ"ל.

ומכאן אנו רואים עד היכן הדברים מגיעים, שאפילו שרבי חייא לא הוא שהיה גורם להלבנת פנים אלא רבי, בכ"ז גרם לביטול תורה דברים בכדי שלא יתבייש אדם מישראל. א"כ כמה צריך אדם להיזהר שלא לפגוע בזולת, ויעשה הכל בכדי למנוע הלבנת פנים של אדם אחד מישראל, אף שלא הוא ילביץ את פניו, ואף יש לו לבטל תורה בכדי למנוע זאת.

ומובא שנוהג היה ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל לומר, כי מקובל הוא מרבותיו: "שגם אם יש אפשרות להביא את הגאולה, לא נעשה זאת אם יהודי אחד יפגע". וה' יתברך יראנו בתורתו נפלאות, ונזכה בקרוב את הגאולה לראות.

מספרת הגמ' {סנהדרין א'} ישב רבי והיה דורש, והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום שיצא, עמד רבי חייא ויצא, מיד עמדו כולם ויצאו, למחרת בבוקר, פגש רבי שמעון בנו של רבי את רבי חייא, אמר לו "אתה הוא שציערת לאבא", ענה לו רבי חייא "לא תהא כזאת בישראל", ע"כ. פירש רש"י, שבאמת רבי חייא לא אכל שום, אלא בכדי שלא להלבין פניו של אותו שאכל שום יצא.

מקשה המהרש"א {שם ד"ה אתה שציערת וכו'}, כיון שכולם יצאו אחרי רבי חייא, ע"כ שידעו שרבי חייא לא יצא בגלל שאכל שום, אלא רק בכדי שלא יתבייש האוכלו, ולכן גם הם יצאו אחריו. א"כ מדוע שואל רבי שמעון את רבי חייא, אתה הוא שציערת לאבא, וכי הוא לא הבין שרבי חייא לא אכל את השום, הרי ראה שכולם יצאו אחריו? {עיי"ש לשונו ותורה נחת}

ומתירן המהרש"א, תירוץ נפלא, שהוא אבן יסוד לכל אחד מאיתנו בעבודת ה', שבאמת כולם ידעו כולל רבי שמעון שרבי חייא לא אכל שום, אלא שרבי שמעון כך התכוון לשואלו, "אתה הוא שציערת לאבא" על הביטול תורה שגרמת במה שיצאת מבית המדרש ויצאו כולם אחרך,